

Η μετεξέλιξη των θρησκευτικών αντιλήψεων της Μακεδονικής κοινωνίας μέσα από την ταφική εικονογραφία.

Οι εικονογραφικές παραστάσεις που αποκαλύφθηκαν στους περίτεχνους Μακεδονικούς τάφους είναι εξέχουσας σημασίας, καθώς πρόκειται για το μοναδικό σωζόμενο δείγμα μνημειακής ζωγραφικής της αρχαιότητας. Επιπροσθέτως, ως ενιαίο εικονογραφικό σύνολο με τον ζωγραφικό διάκοσμο που διασώθηκε στα απλούστερα μνημεία ταφής της Μακεδονίας, αποτελούν φορείς μηνυμάτων μίας περιόδου που σφραγίζεται από την άνοδο και την πτώση του Μακεδονικού βασιλείου.

Δεδομένου ότι η ταφή ενός ανθρώπου εντάσσεται σε ένα πλέγμα συμβολισμών κοινωνικών και τελετουργικών, τόσο η επιλογή ενός συγκεκριμένου μνημείου ως χώρου ταφής, όσο και η παραγγελία της παράστασης που θα συντροφεύει τον νεκρό είναι δηλωτική ιδεολογικών συμφραζόμενων. Σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο πολιτικό και κοινωνικό περιβάλλον, η επιλογή των εικονογραφικών κύκλων στα μνημεία ταφής διαφοροποιείται στο πέρασμα του χρόνου από ένα πιο αρχαϊκό μοντέλο προβολής της ζωής των ευγενών σε απεικονίσεις πολεμιστών και πολεμικών παραστάσεων.

Ωστόσο, οι παραστάσεις που σχετίζονται με τους θεούς που προΐστανται της ταφικής τελετουργίας και συνοδοιπορούν τους νεκρούς στο πέρασμα στον Άλλο Κόσμο έχουν διαρκή παρουσία από τα μέσα του 4^{ου} έως τα τέλη του 3^{ου} αι. π.Χ. Σε ταφικά μνημεία παρίστανται ή υποδηλώνονται, ως καταφυγή των νεκρών, θεότητες όπως η Δήμητρα, η Περσεφόνη, ο Πλούτωνας, ο Διόνυσος και η Αφροδίτη, ο χθόνιος χαρακτήρας των οποίων υπογραμμίζεται, εκτός από την εμφάνισή τους σε ταφικά συμφραζόμενα και από τον τρόπο λατρείας τους στην περιοχή, καθώς και από τα σύμβολά τους σε ιερά πολλών πόλεων. Επίσης, στις ταφές προβάλλονται και αντικείμενα που συνδέονται με μυστηριακές λατρείες, στο πλαίσιο των οποίων μετουσιώνεται η υπόσταση των θεοτήτων αλλά και οι μεταξύ τους σχέσεις, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την Περσεφόνη που από τρομαγμένη θυγατέρα της Δήμητρας του ελευσινιακού μύθου προβάλλεται ως ισότιμη σύζυγος του Άδη, Δέσποινα του Βασιλείου του Κάτω Κόσμου.

Οι ταφικές παραστάσεις σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα συνευρήματα αποτελούν μαρτυρίες της επίδρασης που ασκούν τα διάφορα μυστηριακά δόγματα στην περιοχή, ως απάντηση στην ανάγκη του ανθρώπου για μέθεξη με το θείο και διασφάλιση μιας μεταθανάτιας ύπαρξης. Επομένως, η παρουσία των χθόνιων θεοτήτων στα ταφικά μνημεία αντικατοπτρίζει τις αντιλήψεις όχι μόνο της εποχής, αλλά και των συγκεκριμένων νεκρών και την αγωνία τους να υπογραμμιστεί η σχέση τους με το θείο, προκειμένου να διασφαλίσουν μια αδιατάρακτη μεταθανάτια πορεία.

Δρ. Έφη Οικονόμου